

2022-2023 DÖNEMİ

HIST200 DERSİ

ÖN ÇALIŞMA RAPORU

CUMHURİYET SONRASI İSTANBUL

KAPALIÇARŞI'SI:

DEĞİŞİMİ VE ÖNEMİ

DERS KODU:200

ŞUBE KODU:3

TAKIM NO:8

ÖĞRETİM GÖREVLİSİ: DENİZ ARMAĞAN AKTO

TAKIM ÜYELERİ:

- 1) DURU İLKE TEKİN, 22101778, MİMARLIK
- 2) ÖYKÜ CANSU TÜRK, 22103905, MİMARLIK
- 3) YASEMİN AKCA, 22102332, İŞLETME
- 4) YASEMİN AKIN, 22101782, BİLGİSAYAR MÜHENDİSLİĞİ

1) İlerleme Raporu ve Görev Dağılımı

Şu ana kadar yazılı birincil ve ikincil kaynaklarımızı saptamak adına çeşitli makaleleri ve arşivleri inceledik. Sonrasında bulduğumuz makalelere göz atarak işimize yarayacak olanları seçtik ve bir ayıklama işlemi yaptık. Bu yazılı kaynakları makalemizin hangi bölümlerinde kullanacağımızın planını yaptık. Sözlü kaynak olarak kullanabilmek için de Kapalıçarşı Kat Malikleri Yönetim Kurulu ile iletişime geçerek görüşmeler gerçekleştirdik. Bu görüşmelerin sonucunda röportaj yapabileceğimiz şahısları ve bu röportajın tarihini belirledik. Röportajın yapılacağı kesinleştikten sonra ise röportaj sorularını hazırladık. Görev dağılımını şu şekilde yaptık: Öykü Cansu Türk ve Yasemin Akca makaleleri detaylı bir şekilde inceleyerek kaynak analizlerini yaptı, Yasemin Akın ve Duru İlke Tekin ise makale planını ana ve alt başlıkları belirleyerek oluşturdu. Röportajın transkripti çıkarılırken kimin hangi soruların cevaplarını geçireceğine karar verdik. Röportaj sorularını Duru İlke Tekin ve Öykü Cansu Türk hazırladı, gerekli kurumlarla görüşmeleri ise Yasemin Akın ve Yasemin Akca gerçekleştirdi.

2) Makale Planı:

1. Giriş

- a. İstanbul Kapalıçarşı'sı
- b. Makale Akışı
- c. Kaynaklar

Makalenin giriş kısmında İstanbul Kapalıçarşı'sından, makale akışının nasıl ilerleyeceğinden ve kaynaklardan kısaca bahsedilecektir. İncelenen bağlamın neden incelenmeye değer olduğu ve makalenin neden yazılmaya veya okunmaya değer olacağı makalenin bu kısmında yer alacaktır.

2. İstanbul Kapalıçarşı'sının Ekonomik Önemi

- a. Ticari Önemi
- b. Turistik Önemi

Makalenin ikinci kısmında Kapalıçarşı'nın ekonomik önemine yer verilecektir. Bu kısımdaki beyanlarımızı desteklemek adına yazılı ve sözlü kaynaklardan yararlanılacaktır, bu kaynaklardan edilen ekonomik sayısal verilere çokça yer verilecektir.

3. İstanbul Kapalıçarşı'sının Türk Kültüründeki Yeri

- a. Kapalıçarşı'nın Kültürel Önemi**
- b. Kapalıçarşı'nın Kültürel Mirasına Nasıl Sahip Çıkılıyor?**

Makalenin üçüncü kısmında Kapalıçarşı'nın Türk kültürel mirasına katkılarından bahsedilecektir. Tarih içerisinde kurulup kapanmış eski bedestenlerin genel kültürel özelliklerine de değinilerek İstanbul Kapalıçarşı'sında bu özelliklerden hangilerinin yansımalarına rastlandığı belirtilecektir. Ayrıca çarşının kültürel mirasına sahip çıkılması ve gerekli düzenlemelerin yapılması adına kurulmuş bir kurum olan ve genel müdürü ile röportaj gerçekleştirdiğimiz Kapalıçarşı Yönetim Kurulundan da bu kısımda bahsedilecektir.

4. İstanbul Kapalıçarşı'sının Yapısı ve İçeriği

- a. Çarşının Yapısı ve İçeriği**
- b. Çarşının Konumu ve Konumunun Avantaj-Dezavantajları**

Makalenin üçüncü kısmında çarşının yapısına ve içerdiği bölümlere, diğer yapılara dair bilgi verilecektir. Ayrıca bu kısımda çarşının konumunun özelliklerine ve bu konumun çarşıya sağladığı faydalara ve zararlara yer verilecektir.

5. İstanbul Kapalıçarşı'sının Zaman İçerisinde Geçirdiği Değişim

- a. Osmanlı Dönemi'nde Bedestenler ve İstanbul Kapalıçarşı'sı
- b. Cumhuriyet Sonrası Dönemde İstanbul Kapalıçarşı'sı
- c. İncelenen İki Dönemin Karşılaştırılması

Makalenin dördüncü kısmında ilk olarak kuruluş döneminde Kapalıçarşı'dan bahsedilecek. Ayrıca o dönemin (Osmanlı Dönemi) bedestenlerinin genel özelliklerine de kısaca yer verilecek. İkinci olarak Cumhuriyet Dönemi'nde ve sonrasında Kapalıçarşı'nın durumu incelenecek. Bu iki dönemin incelenmesinin ardından karşılaştırmaları yapılacak. Bu kısımda çarşının geçirdiği fonksiyonel, kültürel ve yapısal değişimden bahsedilecek. Yazılı kaynaklardan ve arşivlerden bulduğumuz fotoğraflara yer vermeyi planlıyoruz.

3) Birincil ve İkincil Kaynak Analizi:

a) Yazılı Kaynaklar:

Erçetin, Arzu. “Geçmişten Günümüze Gelişen Mekân Kurgusu ile Kapalıçarşı.” (2019).

- Bu makalede Kapalıçarşı'nın işlev değişikliği, tarih çizgisinde Osmanlı Döneminde hangi amaçlara hizmet ettiği, yapısal değişimi ve Cumhuriyet Dönemi ile hangi tür değişimler gözlemlendiği incelenmiştir. Makale yazım sürecinde Kapalıçarşı'nın fonksiyonel ve yapısal değişimlerinin yanında fiziksel özellikleri, dükkân planlaması, kültürel yozlaşması konularında bahsi geçen makaleden faydalanılacaktır.

Gülmez, Gülşen. “İstanbul Kapalıçarşı'sı ve Mekânsal Kurgusu.” *Mimarist*, 20.68 (2020): 79–85.

- Bu makalede çarşının fiziksel yapısı, afetlere karşı koruma amaçlı değişimler ve kuruluş döneminde yapılan ekler, neden kurulduğu, tarihi özeti, kapılarının dönemsel durumları,

Cumhuriyet sonrası ek hizmetler, topoğrafya ve gelişime etkileri, konum bilgileri, Bizans'tan bu yana ticaret hattı, sokak yapıları, ticari merkezlere göre konumu ve merkez bedesten olan Cevahir Bedesteni'nin detayları anlatılmaktadır. Makale yazım sürecinde Kapalıçarşı'nın fiziksel ve coğrafi özelliklerinin çarşının varoluşuna etkilerini tartışırken ve çarşının yapısal detaylarını analiz ederken kullanılacaktır.

KAPALIÇARŞI YÖNETİM. “Günümüzde Kapalıçarşı.” Son düzenleme 19 Mart, 2020.

- Bu kaynakta, Kapalıçarşı'nın tarihteki ve günümüzdeki özellikleri, misyon ve vizyonu kuruluş amacı, inşaata başlandığı 1466 yılından itibaren günümüze kadarki süreçte gerçekleşen değişimleri, fotoğraf, metin ve resimlerle desteklenmektedir. Kaynakta sunulan bilgiler ve açıklamaların, Cumhuriyet sonrası İstanbul Kapalıçarşı'sının fonksiyonel ve yapısal olarak geçirdiği değişimleri ve farklılıkları kavramamıza yardımcı olacağını düşünüyoruz.

Karacalı, Atlıhan Onat. “İstanbul Kapalıçarşı'nın Çekirdeği Eski Bedesten' de Tarih, Kültür, Mimari Yapı ve İşlev Değişimleri Üzerine Bir İnceleme.” (2019).

- Bu makalede İstanbul Kapalıçarşı'sının çekirdeği olan Eski Bedesten 'in geçirdiği işlevsel değişimler ve kullanıldığı dönemdeki işlevsel yönleri açıklanmaktadır. Bu kaynakta Kapalıçarşı'ya sınırlı ölçüde değinilse de Eski Bedesten 'in İstanbul Kapalıçarşı'sının temelini oluşturmasından dolayı aralarında ilişki oluşturarak Kapalıçarşı'nın geçirdiği değişimi açıklamakta yararlı olacağını düşünüyoruz.

Koc, Rezal. “Tarihi Carsılardan İstanbul Kapalıçarşı'nın Sosyal Medya Yönetimi ve Verilerinin Analizi: Dijital Çağda Değişen Medya ve İletişim Düzeni.” (2020).

- Projemizde kurul başkanıyla röportaj yaptığımız kurumun diğer bir yönetim kurulu üyesi olan öğretim görevlisi Dr. Rezal Koç'un kendi makalesine de yer vermenin makalemizin bütünlüğünü sağlayacağını düşünmekteyiz. Makalede Kapalıçarşı Kat Malikleri Yönetim Kurulu hakkında detaylı bilgi verilmektedir. Bu kurum bizim proje sürecinde iletişim halinde olduğumuz kurumdur. Makalede kurum hakkında verilen bilgilere ve sağlanan birtakım sayısal verilere kendi makalemizde yer vererek bu makaleden yararlanacağız.

Koçu, Reşad Ekrem. “İstanbul’un en Eski Tarihî Eserlerinden: Bedesten ve Kapalıçarşı.”.

- Bu yazı kişisel bir arşive ait bir yazıdır. Yazısında tarihçi Reşad Ekrem Koçu spesifik olarak İstanbul Kapalıçarşı’sından bahsetmemektedir. Daha geniş bir perspektiften bakarak eski dönemlerin bedestenlerinin genel özelliklerini vurgulamıştır. Biz makalemizde bu genel özelliklerin İstanbul Kapalıçarşı’ndaki iz düşümlerinden bahsedeceğiz. Arşiv ayrıca, Kapalıçarşı’nın eski dönemlerine ait orijinal fotoğrafları ve o döneme ait görsel kanıtları içermektedir. Bu görsel materyallere makalemizde yer vereceğiz.

Sönmez, Cigdem Banu. “Kapalıçarşı’nın Fonksiyonel Değişimi.” Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 1993.

- Bu tezde Kapalıçarşı’nın Türkiye’nin altın ve döviz borsasını ayarlayan bir merkez görevi taşıyarak günümüzde hala önemini nasıl koruduğu anlatılmaktadır. Geçmişten günümüze kadar geçirdiği değişimlerin ülkenin geçirdiği değişimlerle paralel olarak gerçekleştiği tezin genelinde en çok vurgulanan düşüncedir. Biz de proje makalemizde geçmişte ve günümüzde Kapalıçarşı karşılaştırılması yaparken bu tezden aldığımız örneklerle öne sürdüğümüz yargıları desteklemeyi planlıyoruz. Ayrıca güvenlik, dükkanların sınıflandırılması ve değişimin nedenlerini ele alırken bu tezdeki açıklamaların yararlı ve bilgilendirici olacağını düşünüyoruz.

Tuten, Ahmet. “Kapalıçarşı’nın Tarihi: İstanbul Kapalıçarşı Hakkında Genel Bir Değerlendirme.” (2018).

- Bu makalede Kapalıçarşı’nın kuruluş hikayesi ve eski dönemlerdeki esnaf istatistikleriyle beraber ticari aktivitelerinden bahsedilmektedir. Biz makalemizin sınırlı bir bölümünde çarşının fonksiyonel değişimine değinirken daha net bir bakış açısıyla yaklaşabilmek için Osmanlı Dönemi’ndeki Kapalıçarşı’nın işleyişinden bahsedeceğiz. Bu sayede de makalemizin büyük bir kısmını oluşturacak olan Cumhuriyet sonrası Kapalıçarşı’nın Osmanlı Dönemindeki Kapalıçarşı’dan farkını ve geçirdiği değişimleri daha net ortaya koyabileceğimizi düşündük. Makalenin içerdiği 1520 ve 1528’de Kapalıçarşı’daki cibayetler, bölümler, dükkânlar, meslekler ve esnaf profili verilerine sahip tabloları da kullanabileceğimizi düşündük.

b) Sözlü Kaynaklar:

Kapalıçarşı Yönetim Kurulu. Görüşmevi yapanlar Elif Yıldız Güven ve Sanem Sancaktar. Bilkent Üniversitesi. 21 Kasım 2022.

- Sözlü kaynaklar için makalemizin üçüncü kısmında bahsedeceğimiz kurum olan Kapalıçarşı Yönetim Kurulu genel müdürü Elif Yıldız Güven ve kurul görevlilerinden Sanem Sancaktar ile görüşmeler gerçekleştirdik. Sanem Hanım bizlere Elif Hanım ile bir görüşme ayarlama aşamasında yardımcı oldu ve daha sonrasında Elif Hanım ile olan görüşmemize de konuk olarak katıldı. Aşağıda görüşmemizde sorduğumuz sorulara ve röportajın transkriptine yer verilmiştir. Elif Hanım sorduğumuz bütün sorulara detaylıca ve samimi bir şekilde cevap verdi. Bu röportajdan elde ettiğimiz bilgileri belirli filtrelerden geçirerek ayıracağız. Makalemizde yer verebileceğimizi düşündüğümüz bilgileri makale içerisinde röportaja atıflarda bulunarak ilgili kısımlarda kullanmayı planlıyoruz.

Röportaj Soruları

1. Biraz kendinizden bahsedebilir misiniz? Kapalıçarşı Yönetim Kurulundaki göreviniz nedir? Nasıl burada çalışmaya başladınız?
2. Kapalıçarşı Kat Malikleri Yönetim Kurulu ne zaman, nasıl ve ne amaçla kuruldu? Kurulun vizyon ve misyonundan, Kapalıçarşı'ya olan etkisinden bahsedebilir misiniz?
3. Kapalıçarşı Yönetim Kurulu kurulduğu zamandan bugüne ne gibi görevler üstlendi?
4. Röportaj isteğimizi belirttiğimizde kurulun yoğun bir döneminde denk geldiğimizi belirtmişsiniz. Bu yoğunluğun sebebi nedir ve bu dönemin Kapalıçarşı için önemi nedir?
5. Kapalıçarşı Yönetim Kurulunun şu an aktif olarak üstlendiği görevler nelerdir?
6. Kapalıçarşı Yönetim Kurulunun devlet ile nasıl bir ilişkisi var? Kapalıçarşı Esnafları Derneği ile farklılıkları neler?
7. Yönetim Kurulu üyelerinden kısaca bahsedebilir misiniz? Kurul üyelerinde aranan unvan ve özellikler nelerdir?
8. Kapalıçarşı Yönetim Kurulunun gözünden Kapalıçarşı nasıl?
9. Kapalıçarşı Yönetim Kurulunun esnaflarla bir ilişkisi mevcut ise bu ilişki nasıl bir ilişki?

10. Kapalıçarşı'nın devlete nasıl bir bağlılığı vardır? Devlet ve Kapalıçarşı nasıl bir iş birliği/ilişki içerisinde?
11. Geçmiş ve günümüzü karşılaştıracak olursanız Kapalıçarşı'nın geçirdiği değişiklikler bildiğiniz kadarıyla nelerdir? (Kültürel, fonksiyonel, yapısal değişiklikler hakkında)
12. Kapalıçarşı'daki üretim ve talep ne durumda?
13. Kapalıçarşı'nın Türkiye Ekonomisi 'ne olan etkileri nelerdir?
14. Kapalıçarşı'nın turistik çekim gücü hakkındaki düşünceleriniz nedir?
15. Kapalıçarşı esnafı turist yoğunluğundan memnun mu?
16. Kapalıçarşı'nın günümüzdeki öneminden bahsedebilir misiniz?
17. Kapalıçarşı'yla alakalı sizi etkileyen bir bilgi veya tarihi olay var mı?
18. Kapalıçarşı'da geçmişten günümüze süregelen gelenekler var mıdır?
19. Eski esnaflar mı çoğunlukta yeni esnaflar mı?
20. Kapalıçarşı'da bir şeyi değiştirecek olsaydınız bu ne olurdu?
21. Kapalıçarşı'nın diğer çarşılardan ayrıldığı noktalar nelerdir?
22. Kapalıçarşı esnafının İstanbul halkıyla nasıl bir ilişkisi var? Kapalıçarşı esnafının çevre ile ilişkisi nasıl?

Röportaj Transkripti

(E: Elif Yıldız Doğan, S: Soran kişi)

S: Biraz kendinizden bahsedebilir misiniz? Kapalıçarşı Yönetim Kurulundaki göreviniz nedir? Nasıl burada çalışmaya başladınız?

E: Tabii, ben Elif Yıldız Güven. 1975 doğumluyum. Evliyim, bir kızım var. Yaklaşık üniversiteden mezun olduktan hemen sonrasında iş hayatına başladım. İş hayatına bankacılıkla başladım. On altı yıl bankacılıkta geçtikten sonra kızımın dünyaya gelmesi için kısa bir ara verdim. Sonra o sırada burada Kapalıçarşı'da bir yönetim oluşmuştu. Bunlardan haberim yoktu ama o da ilk önce kurul üyelerinden bazılarını tanıyordum bankacılık sektöründen ve bu yapı oluştuğundan sonra işte “Burada bir kadro oluşturuyoruz, küçük ve iyi bir kadroya ihtiyacımız var dolayısıyla sizleri aramızda görmek istiyoruz.” diye bir iş teklifi

geldi ve sonrasında da burada göreve başladım. Önce genel müdür yardımcısı olarak başladım sonra bu senenin başında genel müdür olarak devam ediyorum. Sanem Hanım'da çekirdek kadrodandır, o da buraya böyle bir referansla gelmiştir. Buradaki çekirdek kadro zaten Kapalıçarşı'nın kültüründe vardır bu. Kapıdan geçen insanlarla çalışmayı çok sevmez buradaki insanlar genellikle referansta güvenilir, birini referans ettiği insanlarla birlikte olmayı daha çok isterler.

S: Kapalıçarşı Kat Malikleri Yönetim Kurulu ne zaman nasıl ve ne amaçla kuruldu? Kurulun vizyon ve misyonundan, Kapalıçarşı'ya olan etkisinden biraz bahsedebilir misiniz bize?

E: Kapalıçarşı Kat Malikleri Yönetim Kurulu nasıl kuruldu... Önce kuruluş tarihini söyleyeyim: 2016 yılının ocak ayında kuruldu ama bunun öncesinde bir şey var bu görülen kısmı ama bunun öncesinde bir süreç var süreç şöyle başlıyor: (Burada size kuruluş amacını anlatmış olacağım.) “Skyfall” filmi çekiliyor, biliyorsunuz Kapalıçarşı çatısında. Oradaki o yapı çok etkiliyor Mustafa Demir ve ekibini. Kapalıçarşı çok değerli bir yer, çok da yaşı var, bir anıt eser. Burada bir ciddi bir yıllardır yapılmayan ve restorasyon çalışmasını yapmalıyız fikriyle yola çıkılıyor. Bu yönetim planıyla birlikte de 2016'nın ocak ayının ilk yarısında bir genel kurul seçimi yapılıyor. Bu seçimi daha çok işte maliklere ulaşılmasını, bir tebligat gönderilmesini daha çok Fatih Belediyesi yönetiyor süreci ve daha sonra seçim yapıldıktan sonra birinci dönem Kapalıçarşı Yönetim Kurulu göreve başlıyor. Her üç yılda bir seçim yapılıyor Kapalıçarşı'da. Asıl amaç ilk kuruluş amacında söylediğim gibi, burada bir restorasyon başlayacak bu restorasyonu bir Esnaflar Derneği, derneği biliyorsunuz çerçevesi çok dardır, bu süreci yönetemez, bu süreci yönetecek profesyonel bir ekibe ve kanunen güçlendirilmiş bir yapıya ihtiyaç var dolayısıyla bir Yönetim Kurulu kurmalıyız fikri ortaya çıkıyor ve bakanlar kurulunun bir kararıyla ve Fatih Belediyesi'nin de kapalı çevre çarşı ve çevresini de yeniden yenileme alanı ilan etmesiyle birlikte (tabii belediyenin biliyorsunuz kanundan doğan bazı yetkileri var) bu yönetim planı oluşturulup yönetim planının içindeki ada parselleri de tapuda bu yönetim planının tarih olduklarına dair şerhler kuruluyor. Bunlar çok zor ve çok uzun zaman isteyen misiniz süreçler bu arada. Hele böyle verilerin onaylatılması inanılmaz zor meseleler. Bunlar yapıldıktan sonra en son nokta yönetim kuruluyor. Yönetim ilk altı ayını biraz böyle hani “Nasıl yapacağız? Nasıl yöneteceğiz? Nasıl

bir kadro kurmalıyız? Biz mi yapmalıyız profesyoneller gelmeli?” fikirleriyle gidince işte mayıs ayı gibi bizleri toparlıyor ve bir ekip kuruluyor burada. Asıl ilk amaç bu restorasyon sürecini profesyonelce yönetmek. Daha sonra da Kapalıçarşı’ya tabii ki sahip çıkılması çünkü yıllardır dernek bir gönüllülük esasıyla yönetmiş Çarşı’yı uzun yıllardan beri ama derneklerin ve yetkisi yok biliyorsunuz: para toplamıyor, bağışla hayatını devam ettiriyor, işte genel kurulları biraz şaibeli olabiliyor. Neden? Hani buradaki öyle anlamında söylemiyorum ama bizim mesela üyelerimiz tapu sahibi. Burada mülkü olmayan kişi buradaki genel yönetim kurulu seçiminde oy kullanamaz. Yani “Ben bilmem kimi tanıyorum, gelsem oy versem” diyemem ama derneklerde böyle bir yapı yoktur yani onlar daha farklıdır dolayısıyla bir “site yönetimi” gibi bir yapı lazım. İşte Kapalıçarşı Yönetim Kurulu da Türkiye'deki tarihi çarşılardaki tek pilot ve ilk pilot uygulama aslında. Evet 5366 sayılı kanunla kuruluyor, Bakanlar Kurulu kararıyla çıkarılıyor ve yönetim planı burada bir kat mülkiyet yok henüz. Kurulması amaçlanıyor ama o da çok uzun bir süreç. İşte bizim elimizdeki yönetim planı ve tapulara şahit edilen yönetim planı burayı dolaylı olarak kat mülkiyeti kanununa bağlıyor. Biz aslında burada kat mülkiyeti kanunu uyguluyoruz ama tabii çok kompleks bir yapı, bir site gibi bir şey gibi değil. Yönetimi de uygulaması da çok karmaşık bir yapı bu amaçla kuruluyor. Misyonumuz ve vizyonumuz için aslında bizim bir internet sitemiz var bilmiyorum hiç incelediniz mi: “kapalıçarşıyönetim.com” Bizim orada misyonumuz ve vizyonumuz zaten yazılı olarak mevcut. Okumamı ister misiniz yoksa oradan siz bunu ekleyebilir misiniz?

S: Biz oradan ekleriz, sizin okumanıza gerek yok.

E: Yani bizim de tabii ki o geçmişten gelen geleneklerle birlikte Kapalıçarşı geleceğe taşımak diyebiliriz özetle ama orada detaylarını göreceksiniz zaten. Eksik kaldığımız bir soru oldu mu?

S: Yönetim kurulu kurulduğu zamandan bugüne ne gibi görevler üstlendiğini soracaktık ama aslında bir önceki soruda bunun cevabını biraz vermiş oldunuz. Yine de eklemek istediğiniz bir şey olur belki diyerek sormak istiyorum. Kapalıçarşı Yönetim Kurulu kurulduğu zamandan bugüne ne gibi görevler üstlendi?

E: Kapalıçarşı'nın hep güvenliği biliyorsunuz çok önemli. Yani önemli bir konu, bu konuyu yıllardır daha önceden valilik yapıyormuş. Valilik bu güvenliği bir dönem bırakmış ve Kapalıçarşı Esnaflar Derneği'ne özel bir kanunla devretmiş çünkü derneklerin parayı toplama etkisi yoktur. Buradaki derneğe kanunen güvenlik için para toplama yetkisi denilmiş, sadece güvenlik parası toplama yetkisi. Yönetim kurulu geldikten sonra bu işlerin hepsini devraldı. Güvenliği de yaptı, Kapalıçarşı'nın temizliğini üstlendi, günlük sevk ve idaresi, işte bütün kişilere karşı temsili kamu kurumlarına temsili, buraya gelen ziyaretçilere esnaflara karşı sorumluluğu, her şeyle birlikte Kapalıçarşı'nın tüm sevk ve idaresini üstlendi. Yani restorasyon evet ama daha sonra Kapalıçarşı'nın tüm güvenlik temizlik ve diğer anlamda işte tanıtım her ne koyarsanız içine, idaresini de burası üstlenmiş olduk ek olarak.

S: Teşekkür ederiz.

E: Rica ederim.

S: Röportaj isteğimizi belirttiğinizde kurulun yoğun bir dönemine denk geldiğini belirtmiştiniz. Bu yoğunluğun sebebi nedir? Bu dönemin Kapalıçarşı için önemi nedir onu merak ettik.

E: Aslında biz ekip olarak 2016 Temmuz'undan buraya geldiğimizden beri çok yoğun bir sürecin içindeyiz. O yoğunluğumuz hâlâ ve hâlâ bitmedi buraya ilk geldiğimizde hiçbir şey yoktu elimizde. Hani biz buraya ne yapacağımızı bilmiyorduk. Yani ben mimar değilim ama hani şöyle söyleyeyim ekip olarak işte rölöve nedir ve nasıl okunur, çıktısı nasıl alınır, ölçü nasıl alınır?... Hani mimarlık terminolojisi öğrendik, o autoCAD sistemini... Çizim haddimize değil ama kullanmayı okumayı öğrendik. Anıtların onayladığı, o mimarların çizdiği tüm rölöveleri Kapalıçarşı'nın o 99 ada ve 2600 parselden oluşan tüm mimari haritasında o rölöveyi yedirdik. Nasıl yaptık? İşte bir dükkân, kapakçıklar nedir, bunun ada parseli nedir? Buna mimar profesyonel olarak anıtlar onaylıyorum kaç metrekaire hesaplamış, o metrekaireye yazdık, bunun tapuda malik kimdir onu yazdık, içindeki işletmeci kimdir onu yazdık iletişimlerin dahil ederek ve metrekaireye bir standart getirdik çünkü burada güvenlik paraları metrekaire üzerinden toplanıyor. Bunlar 5 buçuk 6 ayımızı aldı. Kapalıçarşı 42000

metrekare bir alandan, 67 sokaktan, 10.000 çalışandan, işte 2600 adet parselden, 2500 tane dükkândan, yaklaşık 2800 farklı kişi malikten bahsediyoruz. Yani böyle bir yapı...Çok karmaşık bir yapı. Buraya bir tahsilat sistemi kuruldu öncelikle sonra bu söylediğim tüm bilgiler bu sisteme tek tek, tek tek elle girildi. Çok büyük emekler harcandı. Yani gecemizi gündüzümüze kattık, hafta sonları çalıştık, eve bilgisayarlar götürüp çalıştık. Bunlar bittikten sonra dedik bu sefer bütçe oluşturuldu çünkü işte güvenliğe ne harcarız, personele ne harcıyoruz, ona gider buna gider... Bu yeni oluşturulan sisteme göre bir hak salınımı yapıldı buradaki kiracılara, işletmecilere. Tabii insanlar bunu bilmediği için bir defans geldi sonra bu defansa karşı biz bunu tek tek herkese anlattık. İşte eski köye yeni adet getirildi. Tabii eskiye alışmış insanlar “Bu nedir?” diye bunu anlamaya çalıştılar. Bunlarla uğraştık, herkese bunu anlattık. Tabii bu tahsilatların yapılması lazım ki edatları tahsil edeceksiniz ki ödemenizi yapacaksınız. Ödemeniz de nedir? Güvenlik hizmetini biz satın alıyoruz mesela, bunu faturalarını ödemek, personelin maaşlarını ödemek çünkü bir hizmet veriyorsunuz buraya. Bunlar tek tek anlatıldı. Bunlar da biraz böyle tabii insanlar bunu öğrendiler, biz öğrendik, o iletişim dili kuruldu, insanlar birbirini tanıdı. Bunlar çok uzun süreçler, çok yıpratıcı ve emek isteyen süreçler. Onlar bittikten sonra bu sefer 2 yıl da bir Genel Kurul yapmak zorunda kaldık böyle bir yapıda. Genel Kurul böyle bir yapıda çok zor çünkü 2600 parselin sahibine “Genel Kurulumuz var, buyurun” diye davet etmek zorundayız. Kanunen bu kişiler mekanlarında değiller. Bunun sadece 15%’i dükkanında. Gerisini hepsi tebligat yapılıyor, gündem oluşturuluyor, davet ediliyor, genel kurulu yönetiliyor, tekrar yönetim kurulu seçiliyor. Şu an 4. dönemdeyiz. Dolayısıyla 2 yılda bu yapılırken genel kurul bitti. Bu sefer hadi biz bu sistemi kurduk, sıra restorasyonda, artık işe başlayalım dedi Fatih Belediyesi. Biz daha üstümüzdeki şeyi değiştirmeden restorasyona kolları sıvadık. O zaten başlı başına çok büyük iş çünkü 600 yaşındaki tarihi eserin restorasyonundan bahsediyoruz. Akşam 7.30 çarşı kapatılıyor, 8’de restorasyon ekibi içeri giriyor, sabaha kadar çalışıyor, 5 gibi eşyalarını toparlayıp çıkıyor, 7.30ta Kapalıçarşı kapılarını açıyor ve esnaf ticaretine devam ediyor, ziyaretçiler alışverişine devam ediyor. Böyle bir operasyon sebebiyle tek bir gün bile kapanmadı. Dolayısıyla bizim yoğunluğumuz bitmez. Her yılbaşı bütçe yaparız, 2 yılda bir genel kurul yaparız. Onun dışında buranın sürekli sorumluluğu olur. Esnafın sorunu olur, ziyaretçinin sorunu olur. Şu an restorasyon süreci zaten başlı başına bir süreçte sorun var bu anlattığımız sebepler yüzünden. Burada size yöneticilerle de görüştüremememin bu dönem

bunun en büyük sebebi şu: Düşünün, Türkiye turistik bir yer, yazın insanlar daha çok geri geliyorlar. İstanbul'da daha yoğun olmaya başlıyorlar kişiler. Dolayısıyla çarşı bu Eylül Ekim Kasım ayının ortasına kadar çok yoğun geçiyor. Hani maşallah tabii onlar için. Yazı da yoğun geçiyor bir yani daha güzel bir yaz geçti. Son geçirdiğimiz birkaç sene iş dolu bombalar patladı, biliyorsunuz darbeler oldu, pandemi girdi vesaire derken evet bu yaz biraz hareketlenme var ama bu aranın yani bu Eylül Kasım arasında görüştüremememin arasında bu benim. Elif Hanım'ın rahatsızlığı olunca maalesef böyle biraz bekletmek zorunda kaldım. Yönetim kurulunun yapısını biliyor musunuz?

S: Çok bilmiyoruz, aslında sorularımız arasında da var ama ondan önce Kapalıçarşı'nın şu an aktif olarak üstlendiği görevler nelerdir? Genel görevlerden bahsettiniz ama şu an en son en aktif olarak ne yapıyorsunuz onu merak ediyorum.

E: En aktif olarak şu an tek gündem tabii ki ağırlıklı olarak restorasyon süreci. Yani bunun çünkü bir bütçe yönetimi ayrı devam ediyor, biliyorsunuz son dönemde yaşamak ekonomik hareketlenmeler ile bir takım fiyat değişiklikleri oldu. Tüm müteahhitler, tüm bu çalışanlar hep bir artışa gitti. Bu artışları yansıtacak mıyız, yansıtmayacak mıyız gibi bir sürü fikirler havalarda. Yani ne yapacağımıza dair yol planı çizilmeye çalışılıyor. Ekonomik boyutu, bütçe boyutu çok önemli. Restorasyonun yürütülmesi, işte işin tamamlanması boyutu başka bir süreç. Yani ilk gündemimiz tabii ki ilk gündemimiz restorasyon. Kurul bunun yanında Kapalıçarşı sürekli yaşadığı için tabii içeride çekim yapmak isteyenler, başka süreçler... İşte şu an maalesef geçen hafta Taksim'de yaşanan sıkıntılı süreç sonunda mesela güvenlik problemlerimiz kamuyla sürekli problemleri deneyelim ve daha nasıl iyileştirebiliriz konusunu kamuyla sürekli görüşme aşamasındayız. Yıl sonu geliyor, asgari ücrete sürekli mesela bu yılın ortasında... Ben uzun zamandır bilmem yıl ortasında asgari ücret zam yapıldığını. Yapılacak artışla bir bütçemiz nasıl şekillenecek bizim başka bir gündemimiz. Bizde gündem bitmiyor sonuçta, şu an sıcak gündemler bunlar.

S: Teşekkür ederiz.

E: Rica ederim.

S: Kapalıçarşı Yönetim Kurulu'nun devlet ile nasıl bir ilişkisi var? Kapalıçarşı esnaflar derneği ile farklılıkları neler?

E: Burada biraz bahsetmem gerekecek çünkü Kapalıçarşı Yönetim Kurulu toplam 13 kişiden oluşuyor. Bu 13 kişinin 9 kişisi tapu sahibi burada ama bu tapu sahiplerinin hepsi de burada esnaflık yapıyor aynı zamanda. Kapalıçarşı'nın içinde bildiğiniz esnaflar. Kuyumcu esnaflar, hediyelik eşya yapan esnaflar aynı zamanda hem çatı sahibi mülk sahipleri hem esnaf. Kalan 4 kişi kamu temsilcisi. Bunlardan birisi İstanbul Valiliği Mülkiye Amiri, diğeri Büyükşehir Belediyesi yani İBB, diğeri ilçe Belediyesi yani Fatih Belediyesi, diğeri vakıflar. Vakıflar da buradaki en büyük mülk sahibi aynı zamanda. Yani masada kuvvetli mülk sahibinin söz hakkı çok fazla, oy hakkı çok fazla. Bir yapı hem de biliyorsunuz vakıf eseri dolayısıyla böyle bir yapısı var. Yani kamu Kapalıçarşı Yönetim Kurulu'nun içinde birebir içinde. Bizim içimizde oldukları için biz kamuyla iç içeyiz. Bunun bize faydaları var. Ne gibi faydaları var: bürokrasinin kapıları hızlı açılıyor çünkü içimizdeler, sorunları birebir içeride esnaflık yapan mülk sahiplerinden dinliyorlar. Bizler burada esnaftan birebir aldığımız o sıcak talepleri, şikayetleri birebir ayda 2 kere yapılan yönetim kurulu toplantılarında birebir yüz yüze onlara anlatabiliyoruz. Masa başında gibi yani masada hani çok hissedemezsiniz işte yaşamadan bunu bir yakından hissediyorlar. Buraya geldikleri için Kapalıçarşı'ya sürekli gelip giderler hiç bırakmazlar çünkü Kapalıçarşı Türkiye'nin gözbebeği bir yer, her ne kadar özel mülkiyet olsa da bir tarihi miras, dolayısıyla gözbebeği yani bizim kamuyla ilişkilerimiz iyidir. Önemseriz ki onlar da bize, Kapalıçarşı'ya ve buradaki yönetim kuruluna değer veriyorlar sağ olsunlar, şimdilik ilişkiler bu şekilde gidiyor yani taleplerimizi birebir muhatabına iletiyoruz her zaman mutlaka.

S: Yönetim Kurulu üyelerinden kısaca bahsedebilir misiniz? Kurul üyelerinde aranan unvan ve özellikler nelerdir?

E: Kurul üyelerinde aranan unvan ve özellik, ilk çok en önemli özellik tapu sahibi olması gerekiyor. Tapu sahibi olamazsa üye olamaz.

S: Kapalıçarşı Yönetim Kurulunun gözünden Kapalıçarşı nasıl?

E: O zaman şöyle, zor bir yer. Yani insanıyla, mekanıyla zor bir yer çünkü bir kere tarihi bir eser 600 yaşında burada her istediğiniz gibi davranamazsınız. Patronu çoktur. Anıtlar vardır, kültür bakanlığı vardır. Burada bir olay olunca ta tepelerden aranırsınız, yukarılardan aranırsınız, sahibi çoktur buranın. İyi ki de varlar zaten. İkincisi, kişileri, esnafı olarak zordur çünkü birebir ticaretin içinde, yıllarca burada ticaret yapmış satış yapmış insanlar biliyorsunuz cevval olurlar, farkındalığı yüksek olurlar. Bu insanları yönetmek de biraz böyle çok kolay değildir. Dolayısıyla zor bir mekân, zor bir yapısı var fakat aynı zamanda da bir o kadar tutkuyla bağlandığınız bir yer. Hani tiyatrocular der ya sahnenin tozunu yutmak diye, biz de burada ekip olarak diyoruz ki biz çarşının tozunu yuttuk. Vazgeçemiyorsunuz yani başka bir sevgi ve aşk var zaten bu kadar söylediğim bu kadar zor işin karşılığını bana göre maddiyat ile ölçemezsiniz. Bu biraz manevi hazdan geliyor yani severek yaptığım benim uzun yıllar bankacılık sonrası özellikle çok severek yaptığım bir iş, çok da verdiğim bir iş ama yani sonuçta bir sağlık problemi yaşadım. Dolayısıyla Kapalıçarşı zaman olarak çok kıymetli bir yer çünkü zaman gerçekten kıymetli burada insanların dakikası bile kıymetli çünkü satış yapmak istiyorlar. Mekân olarak çok kıymetli bir yer çünkü tarihi bir eser anıt bir eser biz de bu yapının içinde olmaktan bir kere onur duyuyoruz neden çünkü yılların yapılmadığı bir restorasyon yapılıyor, bunun içindeyiz, bu sürecin içindeyiz buraya katkılarımız var. İşte o biraz önce söylediğim rölöve sisteminin kurulması ve burada o sistemin omurgasının kurulmasında birebir hepimizin şahsi olarak çok emeği var. Bu bizim için, benim için çok kıymetli bir şey. Maddi bir karşılığını kimse dese ki yaz şuraya yazmam yani çünkü gerçekten gecemizi gündüzümüze kattık. O yüzden biz burayı çok seviyoruz, hep iyi olsun istiyoruz. Bir yerde bir olay olunca ne oldu, bizi nasıl etkileyecek, çarşayı nasıl etkileyecek? Benim burada bir dükkanım yok, ben burada esnafılık yapmıyorum ama hani profesyonel hayatımı devam ettiriyorum ve gerçekten kıymetli bir yer, sahip çıkılması gereken bir yer. Umarım nesilden nesille hep aktarılır buranın bu sahipliği. Biraz şey var yani önceden biraz başı boşluk varmış yani yıllardır bu şehirden kaynaklanmıyor ama şu an gerçekten kanuni bir yetkisi olan, bu işleri takip eden, raporlayabilen, hesap veren, yeri geldiğinde aidatını ödemeyenlere hesap soran ve icra açabilen, bu yetkileri olan işte avukatları olan, mali müşavirleri olan bir yapı burası. Hani mümkün olduğunca şeffaf olmaya

alışan bir yapı. Kapalıçarşı'da dediğim gibi bizim için çok kıymetli bir yer inşallah hep baki kalsın.

S: Kapalıçarşı Yönetim Kurulunun esnaflarla bir ilişkisi mevcut ise bu ilişki nasıl bir ilişki?

E: Biz esnaflarla burada i içeyiz çünkü bizim ofisimiz çarşının içinde. Sürekli ofise gelirken ilerinden geçip selamlaşarak geliyoruz hepsiyle yani burada herhangi bir sorun yaşadıklarında hemen yanımıza gelip birebir anlatabiliyorlar isteklerini, taleplerini, teşekkürlerini, şikayetlerini direk yüzümüze söyleyebiliyorlar. Telefonlarımız hepsinde var. Ofisin telefonları, kimimizin cep telefonları ve e-postalarımız sayesinde birebir iletişim kurabiliyorlar. Sağ olsunlar onlar da oraya sahip çıkarlar herhangi bir yerde sorun gördüklerinde hemen arayıp bak burada böyle bir şey var hemen birini gönderin, şunu şöyle yapın şeklinde hemen böyle iletişime geçerler, sahip çıkarlar yani duyarsız kalmazlar hiçbir şeye. Dolayısıyla sabah dokuzdan akşam bu ofis kapanana kadar sürekli birlikteyiz. Ağabey kardeş gibiyiz yani artık ama tabii ki bizim onlara karşı sorumluluklarımız var. Nedir bunlar: taleplerini yerine getirmek, sorunlarını elimizden geldiğince çözmek, biz özemiyorsak yetkililere, ilgililere aktarmak, yönetim kurulundaki toplantılarda onların bütün isteklerini, taleplerini iletmek gibi. Onların bize karşı sorumluluğu da ilk başta tabii ki aidatlarının düzenli ödemeleri gerekiyor çünkü o parayla dönüyor bütün ark. Burada iki boyut var, sırf esnaf boyutu yok. Bir de tapu sahipleri boyutu var. İki bacaklı. Maliklere zaten biz kat malikleri yönetim kuruluyuz, bizim ilk sorumluluğumuz maliklere karşı. Onlara da karşı sorumluluğumuz var işte tebligatları yapmak, buranın bilançolarını, gelir tablolarını açıklamak, borlandırmalarını yapmak. Onların da buraya karşı sorumlulukları var işte kiracı bilgilerini paylaşmak, tapu değiştiği zaman bunun bilgisini paylaşmak, iletişimlerini paylaşmak ve kiracıların aidat ödemelerini belli periyotlarla takip edip kiracısını bu konuda teşvik etmek gibi özetleyebiliriz.

S: Kapalıçarşı'nın devlete nasıl bir bağlılığı vardır? Devlet ve Kapalıçarşı nasıl bir iş birliği içerisinde?

E: Aslında öz önce de bu konudan bahsettik, her konuda iş birliği içindeyiz yani onlar bizden bir şey istedikleri zaman biz elimizden geleni yapıyoruz, sağ olsunlar bizler bir şey istediğimiz zaman onlar ellerinden geleni yapıyorlar. Tabii her şey imkanlar ölçüsünde ama iş birliği sürekli var yani belediye bacağıyla, yerel belediye, büyükşehir, valilik, kamu, vakıflar, anıtlar gibi her şeyle birlikte iç içe bir ilişki ve iletişim var burada.

S: Geçmiş ve günümüzü karşılaştıracak olursanız Kapalıçarşı'nın geçirdiği değişiklikler bildiğiniz kadarıyla nelerdir? (Kültürel, fonksiyonel, yapısal değişiklikler hakkında)

E: Ben asla haddimi aşmak istemem biraz önce söylediğim gibi bu konuda akademik ve profesyonel çalışma yapan insanlar var ama uzun süredir burada olduğumuz için bildiğim kadarıyla bahsedecek olursam eğer, biz buraya küçük bir Türkiye diyoruz her şeyi ile. Yani mozaigiyle burası bir Türkiye mozaigi var burada. Benzer bir yapı var. Dolayısıyla hani o birliktelikler, bazen o çekişmeler, bazen ses yükselmeleri burada da yaşanıyor ama burada esnaflar sabahdan akşama kadar iç içe oldukları için artık o komşuluk ilişkisi içinde de çok onlar da bir kardeş komşu ilişkileri var yani esnaf ilişkileri var zaten burada bir ahilik kültürü var biliyorsunuz. Osmanlı' da olan ahilik kültürünün doğduğu yerler buralar. Çok kıymetli bir yapı. Küçük bir Türkiye. Kültürel değişiklik, şöyle söyleyeyim Türkiye nasıl bir değişimden geçiyorsa Kapalıçarşı'da aynı değişimden geçiyor. Sosyolojik olarak aynı değişimden geçiyor, kültürel olarak aynı değişimden geçiyor, ekonomik olarak aynı değişimden geçiyor çünkü Türkiye'nin bir parçası, buranın insanı Türkiye'nin insanı. Dolayısıyla yani atıyorum toplumumuzda şöyle bir yozlaşma var diyorsanız aynı şey burada var, toplumda ekonomik olarak böyle bir dönüşüm var diyorsanız aynı şey burada var, toplumda şöyle bir iyileşme var diyorsun aynı şey burada var. Bir kere yapısal değişiklikten bahsedersen herhalde en büyük şey restorasyon. Kapalıçarşı altı yüz yaşında olduğu için çok fazla deprem yaşamış, çok fazla yangın yaşamış, yıkılmış, yeniden yapılmış, tekrar tekrar ayağa kalkmış bizim tanıtım filmimizi izlediniz mi siz YouTube kanalımızdan?

S: Yok, hayır.

E: Kapalıçarşı resmi sayfası diye bizim bir YouTube kanalımız var. Biz restorasyon henüz başlamadan bir tanıtım filmi çektik Kapalıçarşı'yı anlatan, kırk beş dakikalık. Ben onu izlemenizi tavsiye ederim. Orada Kapalıçarşı'yı küllerinden tekrar doğan bir Anka kuşuna benzetiyor. Kapalıçarşı gerçekten de böyledir yani yıkılmış tekrar doğmuş, yok yanmış tekrar doğmuş, pandemi geçirmiş tekrar doğmuş, terör olayları yaşamış tekrar doğmuş yaşama. O yüzden diyorum çok kıymetli diye. Fonksiyonel olarak işte burası çok önemli altı yüz yıl önce ticaret için kurulmuş, biz iki bin yirmi iki yılındayız hâlen ticaret yapıyor, canlı ticaret yapıyor. Bir kendi yaşatları şu an ne diyoruz, müze. Burası bir müze değil, bir AVM' de değil, asla. Bir çarşı, pazar burası. Esnafın birebir turistle, alıcısıyla temas ettiği ve çok da cevval tüccardır yani turiste satar, tavlar, ona espri yapar. Çok da iyi dil bilir bir kere şöyle söyleyeyim Kapalıçarşı İngilizcesi diye bir şey vardır bilmiyorum duydunuz mu böyle bir şey, pratik zekalıdır. Dolayısıyla fonksiyonel olarak ticaretin hep döndüğü bir yer olmuş burası. Bu anlamda biz çok kıymet veriyoruz. Ben şu örneği vermeden geçemeyeceğim: biz buraya AVM değil diyoruz çünkü AVM' ler biliyorsunuz bana göre şeydir, suni bir yapıdır. İşte girersiniz, havalandırması sirküle olur, işte kat kat beton şeyler, işte süs ağaçları görürsünüz ama Kapalıçarşı bir kere sokaklara açılan havalandırma camları vardır. Geldiniz mi buraya hiç?

S: Küçükken gelmiştik.

E: Geldiğinizde, biz buraya sizi bekliyoruz bizim yanımıza. Müsait olursak birlikte bir Kapalıçarşı' yı gezeriz. Kapalıçarşı'nın sokak camları gökyüzüne açılır, suni bir hava yoktur. Kapalıçarşı gökyüzünden havalanır. Zaten yirmi bir tane kapı içeride sürekli hava sirkülasyonu yapar. Bir kere taze bir hava alırsınız yani bu da çok önemli bir şey. Hanları vardır. Sizi ağaçlar karşılar. Kestane ağaçları, ceviz ağaçları... Bunu hiçbir AVM' de göremezsiniz. Yazın 1 o hanların yanlarında, o ağaçların gölgesinde insanlar çayını, kahvesini içer, yemeğini yer. Kedilerimiz vardır her yerde. İnsanlar sever, besler. Bunu hiçbir AVM' nin içinde göremezsiniz. Etnaf akşamları onlara mamalarını, sularını koyar, bazı esnafın pandemi döneminde buraya mamalar taşıdı. Kapalıçarşı' nın internetten eski fotoğraflarını incellerseniz içeride sokak köpeklerini göreceksiniz. Yani yaşayan bir yer burası. Kumrularımız var, camların önüne falan yuva yaparlar mesela. Her şeyiyle, hayvanıyla,

insanıyla, ticaretiyle sürekli nefes alan, sürekli yaşayan bir yer. İşte kiminin ekmek teknesi diyorum, kiminin de yuvası yani burası. Burada yaşıyor. Öyle, o yüzden kıymetli ve kimisi için vazgeçilmez yani bizim burada yetmiş yaşında amcalarımız var. Yılların esnafı hâlâ gelip dükkânı açıp vitrini tek tek geziyor. Başka bir aşk bu. O adamın maddi olarak böyle bir ihtiyacı da yok ama buraya her sabah isteyerek, koşarak geliyor yani başka bir şey bu böyle ticaret ile, kazanılan para ile açıklanamaz. Bu onlardan çok daha değerli ve manevi bir şey. Kültürel anlamda da dediğim gibi ahilik kültürünün doğduğu bir yer. Ahilik teşkilatı sivil bir örgütlenme esnafın kendi içini denetleyen bir örgüt, çok kıymetli bir örgüt. Şu an tabii bu yok ama yine de esnafa bir kapı komşusu olduğu için eskisi kadar olmasa da hala devam ettirilmeye çalışılan kısmen böyle bir değeri var diyelim.

S: Şimdi ben 12 ve 13. Soruları biraz birleştirerek sormak istiyorum çünkü çok birbirlerini alakadar eden sorular. Kapalıçarşı’da talep ne durumda ve Türkiye ekonomisine olan katkıları bu üretim ve talebin?

E: şimdi burada hani, ekonomi deyince rakamlar konuşur. Bankacılıktan geldiğim için hemen rakamlar konuşmaya başlar. Ama tabi biz burada yönetim olarak esnafın ticaretinin içinde değiliz. Yani satış cirosunu, resmi gayri resmi-biliyorsunuz Türkiye’nin bir gerçeği; o ciroların içinde ne kadarlık bir para sirkülasyonu oluyor, kaç müşteri uğruyor, işte ne kadar bir adamın yatırımı var-bu işlerin çok içine girmiyoruz. Bizim işimiz değil. Dolayısıyla hani rakamsal anlamda bir büyüklük çok veremem ama üretim, burada üreticiler var. Eskiden daha çokmuş. Kapalıçarşı’nın dışındaki tüm hanlar Kapalıçarşı’ya üretim yaparmış. Biliyorsunuz bu Kuyumcu Kent açıldı ve üreticiler hep Kuyumcu Kent’e geçti. Bunun sebebi de çevresel etkenler. Yani altının işlenmesinde kullanılan kimyasallar için bir arıtma tesisinin olmaması nedeniyle Kuyumcu Kent açıldı, iyi ki de oraya gitti atölyeler. Burası biraz daha o anlamda perakendeye döndü. Dolayısıyla şey var ama perakende anlamında tabi Türkiye’nin en büyük yerlerinden biri perakende satışta. Kuyumculukta bizim iki bin beş yüz dükkânın yanında yaklaşık beş yüz elli tanesi kuyumcu. Dövizcilerimiz var ki şu sıralar acayip sirkülasyonları var, çok fazla. Tabii TL’nin hacmi çok fazla büyüdüğü için çok büyük şeyler var yani büyük sirkülasyonlar var. Ayaklı borsamız var. Yıllardır burada, bu İstanbul Borsa’sı kurulmadan önce yapılan tarihi borsa yani buradan yürüyordu. İşleri halen de devam

ediyorlar telefonda bağtırmaya, çağtırmaya. Oraya gittiğinizde korkarsınız. Ayakta böyle al sat yapıyorlar hala. Pandemide bile durmadı. Talep nerede dersanız talep tamamen turistin ve alıcının talebiyle şekilleniyor. O da tamamen Türkiye’deki turist profiliyle eş değeri gidiyor. Daha önce Avrupalı, Amerikalı turist çok fazlayken seksenlerde doksanlarda, onların taleplerine göre satışlar giderken şimdi Orta Doğulu, Uzak Doğudan gelen turist için onların talebine göre şekilleniyor ticaret. Şu anda nu iki sorunun cevabı olarak bunları söyleyebilirim size.

S: Kapalıçarşı’nın turist çekim gücü hakkındaki düşünceleriniz nelerdir, biraz bir önceki soruda cevapladınız ama?

E: Çok büyük bir çekim merkezi, inanılmaz. Şöyle diyorum ben, İstanbul bir kere çok kıymetli bir yer. Marka. Yurt dışına gidin, ben çok çıkmadım yurt dışına bir kere çıktım Venedik’e gittim. Nereden geldiniz dedi gondolcu Türkiye dedik Türkiye dedi, İstanbul dedik ah İstanbul dedi. İstanbul bir marka bunu biliyoruz. Çok kıymetli bir yer İstanbul. İstanbul’un en kıymetli yeri Tarihi Yarımada. Burası İstanbul’un en kıymetli yeri. Tarihi Yarımada’nın en kıymetli yeri Kapalıçarşı. Dolayısıyla İstanbul’a gelen turistin üç tane uğrak yeri vardır. Ayasofya, Topkapı, Sultanahmet bölgesi, Kapalıçarşı. Buralara uğramadan turist buradan gitmez. Zaten ortalaması turistin üç günmüş. En son Ekrem Bey söyledi. Ekrem İmamoğlu geldiğinde anlatmıştı bu süreyi uzatmaya çalışıyorlar aynı zamanda. Kapalıçarşı’ya uğramadan gitmezler. Şimdi bize teklifler geliyor. İşte sevgili Kapalıçarşı Yönetim Kurulu, lütfen bizimle iş yapın, biz işte Halkalı’ da işte burada şurada bir yerde bir Kapalıçarşı kurmak istiyoruz. Sizin gibi. Sizin esnaf olsun, sizin ürünü satsın. Olmaz. Yani burası çünkü altı yüz yaşında. Ben bu altı yüz yaşındaki kubbeleri, kemerleri nasıl getireyim? Buraya insanlar sadece ticarete gelmiyor. Buraya insanlar tarihi eseri görmeye geliyor. Çünkü halen içinde ticaret var. Çok canlı ve çok cazip. Ürünler asılı, rengarenk ürünler. Kokular farklı, renkler farklı, halılar farklı gittiğiniz her şeye dokunuyorsunuz, dışarılar ürün dolu. Kokluyor bakıyor esnafla konuşuyor. Bunu hiçbir kültürde Avrupa’da falan bulamazsınız. Dolayısıyla yani inanılmaz bir çekim gücü var. Vazgeçilmez bir yer onlar için. Biz de bu çekim gücü daim olsun, buradaki esnaf o turistin kıymetini bilsin diye elimizden geleni yapıyoruz.

S: Peki, esnaf turist yoğunluğundan memnun mu hani daha yoğun ya da az yoğun olsun, daha çok gelsinler ya da gelmesinler yani ne düşünüyor bu konu hakkında?

E: Şimdi şöyle ben önceki çalıştığım sektör yüzünden de esnafla sürekli temas halinde olan sektörlerde çalıştım. Esnaf dediğimiz yapı, biraz şeydir “daha çok olsun”, “daha çok gelsin, yetişemeyeyim”. Ama hiçbir zaman ben yetişemiyorum az gelsinler demez. Para gelse de “ya daha da olabilir” der. Her zaman daha çok ister iyi ki de istiyor. Şöyle söyleyeyim geçmişte yaşanan o Sultan Ahmet’te Allah korusun bomba patladı Vezneciler’ de. O mesela burayı etkiledi. Onun etkileri bitti toparlanıyorduk pandemi başladı. 15 Temmuz olayı girdi araya. Tabii biz 15 Temmuz’un ertesi günü Çarşı devam etti faaliyete. Sonra pandemide turistin ayağı kesildi. Uluslararası sirkülasyon durdu. Bu yazı çok şükür esnaf rahat geçirdi sezon geçirdi gemiler geldi daha iyi geçti bu yaz. Taksim’deki maalesef olay çıktı ama yine de içeride müşteri var eskisi gibi olmasa da çünkü iptaller falan da geliyor otellere. Ama yine de esnaf bu yazı daha iyi geçirdi. İnşallah daha iyi yazlar geçirsin. Kapalıçarşı yıllık pandemi öncesi kırk üç milyon ziyaretçi ağırladı. Bu rakam gerçek bir rakam çünkü kapılarda boy detektörlerimiz var her geleni sayıyor detektörler. 2019 da kırk üç milyon ziyaretçimiz vardı tabii pandemi sonrası bu sayı yarı yarıya düştü şimdi bunun yaralarını sarmaya çalışıyoruz. Şu an ekim sonu itibariyle otuz iki milyonlardayız. Mesela geçen seneyi yirmi üç milyonla kapatmışız 2021’i ama ekim ayında 32 milyonda olduğumuz için kırka yanaşacağız diye düşünüyoruz. İnşallah daha iyi olsun.

S: İnşallah. Günümüzdeki öneminden bahsetmenizi rica edeceğiz. Geniş bir soru aslında ama sizin için en önemli tarihi boyutları mıdır, turistik boyutları mıdır, ekonomik boyutları mıdır siz en çok hangisine ağırlık verirsiniz?

E: Yani ekonomik turistik. Turizm biliyorsunuz bacasız sanayi. Burası çok turist ağırlıyor bu turistler burada ticaret döndürüyor. Tabii ki ekonomiyi olumlu etkiliyor bu. Dediğim gibi turizm bacasız sanayi burası önemli bir yer. Tarihi bir eser, tarihi mirasınız için geliyorlar sadece ticaret de dönmüyor. Dolayısıyla yani ben turistik önemi var ekonomik önemi var kültürel önemi var. Ben bunları bir teraziye koyduğumda hiçbiri birbirine ağır basmıyor. Kültür yüzünden geliyor, ekonomi yüzünden geliyor yani bu terazi iç içe girmiş bir şey

olduğu için bunu size ayırt edemem. Her boyutuyla kültürel, ekonomik, turistik hepsi önemli. Şu anki restorasyon sonrası tabii ki çok daha güzel olacak. Çünkü birçok sorunu çözüldü. Çatı üst yapı sorunu çözüldü, yapı sorunu çözüldü yılların sorunu bunlar. Restorasyonun en önemli kalemi deprem için güçlendirme. Elektrik tesisatı değişiyor ki bu da yangınla ilgili çok büyük bir önlemdir. Kapalıçarşı'nın gelecek felaketlerden çok yıkıcı bir depremden bahsetmiyoruz ama daha ufaklarda bile çünkü çarşıda çok büyük sorunlar vardı çatlaklar anlamında. Restorasyon da bu kültür ve daha da değer kattı ve katacak da daha işlemler bitmedi ama böyle diyebiliriz.

S: Tamamdır. On yedideyiz evet. Kendi şahsi olabilir çok hatırlanan olabilir tarihi farklı bir hikâye gibi?

E: Beni burada etkileyen şeylerden bir tanesi bir az önce de bahsettim Ahilik. Mesela ben gerçekten bazı şeylerini duyduğum zaman çok kıymetli. Bir kere her şeyden önce hani bizim toplumumuzda vardır ya devlet gelsin devlet yapsın, o zaman esnaf padişahın bir şey yapmasını beklememiş. Örgütlenmiş ve demiş ki ben kendi kendimi denetlerim. Komşumu denetlerim ve onun tarafından denetlenirim. Bir sistem kurmuş. Kötü iş yapan esnafı kötülemiş içinde dışlamış. Hani damına pabuç atmak vardır ya, ayıplı mal satan esnafı mimlemiş, göstermiş ifşa etmiş. Bunlar çok kıymetli yani. Ona bir denetim getiriyorsunuz bir öz denetim kazandırıyor. “Ben bunu yaparsam anlaşılırsa ben burada biterim” korkusunu getiriyorsunuz. Sonra ne yapmış esnaf, siftah yapmış bakın amaç ticaret yapmak para kazanmak değil mi ama siftah yapmış arkadaşına üzölmüş. Çok özür dilerim şu telefona bakabilir miyim?

E: Öyle olunca kendisi satış yapmış komşu satış yapamayınca müşteri gelmiş para kazanacak, demiş ki “Ben siftah yaptım komşum siftah yapamadı git ondan al”. Yani günümüzdeki insanların değerlerine bakarsanız bu çok kıymetli bir şey. Komşusu da satsın, Komşusu da ticaret yapsın o da evine para götürsün istemiş. Bencil davranmamış yani toplumsal olarak düşünmüş. Ben özellikle şu yaşadığımız zamana göre bu kadar maddiyatın bu kadar kapitalizmin, insanları törpülediği yuttuğu bir dönemde, kıymetli bir kültürmüş. Kapalı Çarşı'nın kıymetli bir kültürüymüş. Halen de bu var. Ne var biliyor musunuz? Etnaf,

müşteri “Bir ürün istiyorum” dediğinde diyor ki “O bende yok ama gel seni götürüyüm” diyor elinden tutuyor götürüyor yani “Gel bak “diyor, “Bir arkadaşım da var bu sana satar sen de buradan alabilirsin.” diye hâlâ paslaşır burada esnaf. Yani birbiriyle müşteri paslaşır. Götürür. Diğer esnaflar da yararlansın ister. Biz burada Vezneciler ’deki bomba olayını yaşadık. Mesela çok üzücüydü o. Bir de 15 Temmuz sürecini yaşadık maalesef.

Sanem Sancaktar: “Pandemide de Çarşı’nın kısmen kapalı olması da tarihte önemli bir şey. Yani gene biz de kapatmadık tabii güvenlik sebebiyle kontrollü kapattık.

E: Tabii neydi o da şöyle bir şey var şimdi Sanem söyleyince hatırlıyorum. Burası çok kalabalık bir yer. Yürüyemezsin insan kalabalığında. Çarşı’nın içi boş, Çarşı’nın etrafı bomboş. Sokaklarda insan yok. Yani inanılmaz bir süreçti. Ortalık da turistlere kalmıştı. Turist görebiliyordu çünkü onlara serbestti her yere girebiliyorlardı ancak çarşıya giremiyorlardı. Mesela bu da çok sıkıntı yani bunları söyleyebilirim şu an aklıma gelen.

S: Geçmişten gelen süregelen gelenekler olarak ahilik söylediniz ondan dolayı bunu aslında cevaplamış oldunuz. 19.Soruya geçiyorum ben direk. Eski esnaflar mı çoğunlukta yoksa yeni esnaflar mı çoğunlukta.

E: Yani ben size bunun ayrımını tam yapamam ama tabii yeni esnaflar gittikçe artıyorlar ve maalesef eski esnaflar gittikçe azalıyor. Kimisi çocuklarına devredemiyor ticaretini, kimisi kazancından çok memnun olmuyor ve bırakıyor. Ama hala 3 nesildir 4 nesildir burada ticaret yapan insanlar var. Halıcılar, kuyumcular... Babadan oğula, dededen toruna hâlâ esnaflık yapan; aynı sektörü devam ettiren ve zaten bizim ahilik kültürünü de daha çok onlar devam ettiriyorlar çünkü babadan, dededen öğreniyorlar; içerideki kültürü devralıyorlar ve kendi çıraklarına kendi şeylerini aktarıyorlar. Mesela bizim Yönetim Kurulu üyemiz var. 7 yaşından beri. Yönetim Kurulu üyelerimiz çocukluğundan beri burada mesela bu arada. O mesela 7 yaşında gelmiş. Babasının dükkânı varmış. Ancak bakın burası çok ilginçtir ki babası onu kendi dükkanında çirak olarak çalıştırmamış, başka birinin dükkanına vermiş. Eti senin kemiği benim misali. Başka bir esnafın yanında büyümüş. Çünkü oradaki o baba oğul ilişkisiyle esnaf ilişkisi karışmasın diye. O orada eğitim almış. Başka birinin yanında

öğrettirmiş babası, onu sonra kendi dükkanını almış ve o zaman bir kalfa varmış dükkânda, hiç oğlu diye torpil geçmemiş, ya dükkân süpürtmüş, iş yaptırtmış. Bunun gücüne gidermiş, “Ben senin oğlunum.” diye babası “Hayır sen çıraksın o kalfa” dermiş. Öncelikli kalfa dermiş yani ilişkiyi görüyorsunuz. Yani o esnaflık baba oğul ilişkisinin önüne geçmiyor. Birçok insan böyle yetişmiş işte bu nesilden nesle aktarılan esnaflık yapanlar ahiliği devam ettiriyorlar. Maalesef yeniler artıyor ve yeniler esnaf olmayı biliyorlarsa bunu yeniden devam ettiriyorlar ama o hani günümüzde esnaflığı çok bilmeyen, kavga gürültüden hoşlanan insanlarsa bunlar, onlar her yerde problem.

Sanem Sancaktar: Onlar bile farkındaysanız, mesela bizim 6 senedir gözlemlediğimize bakalım. 6 sene önce buraya memleketinde toprağın satmış gelmiş, dükkân kiralamış başlamış. Ondan sonra günümüze, bugüne geliyoruz şimdi o adamlar bile buraya adapte olmuşlar ve buradaki kültürü yavaş yavaş onlar da aramaya başlıyor. Bu burada benim böyle küçük gözlemlediğim bir şey çünkü bu hani Elif Hanım da dedi buranın tozunu yutuyorsun çıkamıyorsun bir türlü öyle de bir büyü var.

E: Tabii, biz gidemiyoruz buranın esnafları hiç gidemiyorlar. Mesela mülk sahibi diyelim satıyorum hadi sen çık buraya başkası gelip yapacağız dedik gidip başka bir yerden dükkân tutar gidip dışarıda ticaret yapmayı düşünmez yani. Çocuk, gençliğinden beri burada olduğu için burada olmak ister. Yani her zaman böyle bir yapısı var. Buranın insanı çok kolay değişmez yani.

S: Bir değiştirecek olsaydınız bu ne olurdu diye sormak istedik.

E: Valla 6 yıldan beri buradayım bir de değiştirdim bir şey değiştirmezdim herhalde.

Sanem Sancaktar: Eğitim şart. Hani ülkedeki bazı insanlara vermek gerekir ya nasıl konuşmamız gerektiğini vs. Çünkü çok çekiyoruz bu konudan.

E: Hani bazıları ne kadar anlatırsanız anlatın o kendi bildiğini okur çünkü duymak istemez. İşine gelmez sizin söyledikleriniz. Aslında biraz o da var. Burada esnaflık yapan adam mı

anlamayacak ama işine gelmiyor. Çok fazla şey yok hani benim kafamda bilmiyorum yani sanki böyle şey gibi bir şey değiştirecek olsaydım burası Kapalı Çarşı olmazdı gibi geliyor. 21 tane kapısı var, çok büyük, çok sokak caddesi var, çok giren çıkan var. Ama işte bu kaotik ortam zaten burayı böyle yapıyor. Yani geçirdiği depremler yangınlar belki burayı böyle yaptı. İnsanın yaşadığı bu değişim burayı böyle yaptı.

S: O zaman 21. soruya geçiyorum. Diğer taşlardan ayrıldığı noktalar nelerdir? Aslında konuşmanın bütünlüğünde birçok yerde birçok farklılıklarını söylediniz ama genelde toparlayacak olursanız.

E: 2-3 kişi bir araya geldiğinde bir dernek kurabiliriz ama dördümüz bir araya gelip böyle bir yönetim kurulu kuramayız. Yani hani maliklerden güç olan, kanundan güç olan site yönetimi bu olduğu için dernekten çok farklı yapısı. Kanuni anlamda da çok farklı yetki anlamında da çok farklı yapısı. Her şeyde çok farklı. Ama yönetim kurulu 6 yıldan beri burada olduğu için çok bilinmiyor, dernek daha bilinir bu anlamda. Ama onlarla da paslaşıyoruz bazı şeyleri. Çarşı olarak; Alevilerden farklarını anlattık ama tabii Türkiye'de çok fazla tarihi çarşı var. En büyük kapalı alanı en büyüğü en eskisi ve şu an 161 yaşındayız. En çok bilineni Grand Bazaar. En marka olanını diyelim yurt dışında en tanınanı. 72 tane faaliyet alanı var içeride dağcılık, dericilik, kuyumculuk, sancak gibi döviz altyapı sayabiliriz. Yönetim olarak da en farklı olanı. Çünkü tek yönetim kurulu olan çarşı. Profesyonelce yönetilen bir çarşı mesela biz biraz önce şey dedim. Aidat topluyoruz dedim. Emmeden dolayı restorasyonu, hem güvenlik için. Bizim tahsilat durumlarımız %90 - 95'lerde. Bu çok ciddi bir oran. Yani gittiğinizde ikametgâh sitelerine gidin. Bu oranları oralarda bile göremezsiniz. Yani buranın esnafı da Maliki de ve yönetim kurulu da Kapalı Çarşı'ya "ihya" adına kapalı çarşıya sahip çıkıyor aslında.

S: İstanbul halkı ile esnafı arasında nasıl bir ilişki var? Sizin gözlemlediğiniz kadarıyla ve çevre ile ilişkisi nasıl esnafın? Buradaki çevreyle alakalı hani ziyaret edenler aslında bunlardan biraz bahsettiniz ama halkla ilişkisi nasıl kısaca onu soruyorum.

E: Evet yani Kapalı Çarşı zaten hani İstanbullu diyelim. Zaten İstanbul halkının ahalisinden yani eskiden beri de böyleymiş. Osmanlı zamanından beri böyleymiş. Daha çok yabancı turist ağırlıklı çalışır Kapalı Çarşı.

Sanem Sancaktar: Yani İstanbul'da olmayıp dışarıdan gelen esnaf da hani biraz önce de İstanbul'da artık İstanbullu oluyor ve bir süre sonra. Dolayısıyla Çarşı esnafı görmüştür geçirmiştir, akıllıdır, bilgilidir; okumasa bile kültürüdür, bir doluluğu vardır. Burada tabiri caizse boş esnaf diyebileceğiniz esnaf zor bulursunuz. Evet, dışarıdan gelmiş biri bile, Anadolu'dan doğudan gelmiş, okumamış biri bile kendi kültüründe gene doludur; akıl edip gelmiştir buraya. Onun da kendini dolulukları vardır tabii ki. Burada 15 binin üzerinde çalışan insan var sonuçta. Çıraklar mesela geliyor buraya hani yanlış yapan çıraklar olmuyor mu müşterilerine yanlış davrananlar oluyor ancak eğitiliyor ve düzelterek devam ediyor. Düzelmiyorsa barındırmıyorlar.

E: Zaten referansla alıyorlar. Yani o biraz önceki dediğim kapıdan geçen adamı çalıştırmaz yani hediyeleşki bile çalıştırmaz. Bırakın kuyumcuyu, değerli madenciliğini. O bile çalıştırmaz. Nerede tanıdık olsun birisi referans ettiğini alır.

Sanem Sancaktar: Dışarıda böyle ben burada kiralık dükkân tutacağım diye arasa zor bulur. Hani bir dönem, bu pandemi dönemi sonrası belki bir boşalmalar oldu. Ancak hani genel kültüründe bir dükkân boş olacaksa boşalmadan 2-3 ay önce onun yan dükkânın boşalacağını biliyordur daha boşalmadan o dükkân bir şekilde gene Çarşı çevresine duyurulur ve tutulur. Dışarıdan biri çok zor gelir. Dönem dönem oluyor dediğim gibi. Hani bir büyük olayların olduğu dönemler örneğin pandemi. O kiralari ödeyememe durumlarının hızlı hızlı bir boşalma, yeni birilerinin tutması vesaire oldu. Ancak orada hiç tanımayan insanlar gelmiş olabilir tabii ki ama hani genelinden kastedilirse bizim anlattığımız gibi. Gelenlerde uyum sağlıyorlar yoksa barınamaz var zaten öyle bir yapısı var.